

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової
безпеки
Факультет № 6**

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Управління фінансово-економічною безпекою
держави»

вибіркових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти

**072 Фінанси, банківська справа та страхування (Фінансова безпека та
фінансові розслідування)**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки протокол від 25.08.2023 № 7

Розробники:

1. доцент, доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки, к.ю.н., доцент Ананьєва Євгенія Андріївна

Рецензенти:

1. професор кафедри трудового та господарського права ХНУВС, д.ю.н., старший науковий співробітник Є.Ю. Подорожній
2. доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця, к.е.н., доцент О.М. Рац

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування ; Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування другий (магістерський) рівень вищої освіти	Навчальний курс <u>1</u> (номер) Семестр <u>2</u> (номер) Вид контролю: <u>залік</u> (екзамен, залік)
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>24</u> ; (години) Семінарські заняття – <u> </u> ; (години) Практичні заняття – <u>26</u> ; (години) Лабораторні заняття – <u> </u> ; (години) Самостійна робота – <u>70</u> ; (години) Індивідуальні завдання: Курсова робота – <u> </u> (кількість; № семестру) Реферати (тощо) – <u> </u> (кількість; № семестру)		Лекції – <u>6</u> ; (години) Семінарські заняття – <u> </u> ; (години) Практичні заняття – <u>6</u> ; (години) Лабораторні заняття – <u> </u> ; (години) Самостійна робота – <u>108</u> ; (години) Індивідуальні завдання: Курсова робота – <u> </u> (кількість; № семестру) Реферати – <u> </u> (кількість; № семестру)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни – підготовка спеціалістів за освітнім ступенем магістра відповідно до державних стандартів, встановлених освітньо-кваліфікаційною характеристикою та освітньою програмою підготовки спеціалістів вищезазначеного фахового спрямування.

Метою даної дисципліни є формування у майбутніх фахівців здатності опанувати існуючі теоретичні та прикладні засади управління економічною безпекою і забезпечення корпоративної соціальної відповідальності.

Завдання вивчення дисципліни:

- 1) ознайомити студентів з основами управління економічною безпекою, особливостями формування її системи;
- 2) поглибити знання студентів щодо механізмів протидії економічним ризикам підприємств, установ, організацій;

- 3) сформувати системне уявлення про забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності;
- 4) виховувати у студентів схильність до безпекоорієнтованого управління суб'єктами господарювання за необхідності швидкого реагування на зміни економічного середовища;
- 5) виробити у студентів уміння аналізувати стан економічної безпеки та користуватися методиками оцінювання її рівня;
- 6) формувати у студентів навички слідування нормам і правилам корпоративної соціальної відповідальності.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Економічна безпека держави» пов'язано з попереднім засвоєнням знань з «Економічної теорії», «Принципів менеджменту», «Економіко-правового аналізу і аудиту», «Основ економічної безпеки», «Економічних злочинів».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати належні компетенції, а саме:

знати:

- підходи до формування системи економічної безпеки;
- теоретичні основи управління системою економічної безпеки;
- особливості організації управління системою економічної безпеки;
- механізм моніторингу у системі економічної безпеки;
- параметри оцінки рівня економічної безпеки та корпоративної соціальної відповідальності; – вектори стратегії забезпечення економічної безпеки та корпоративної соціальної відповідальності;
- інструменти управління ризиками в системі економічної безпеки; – механізми забезпечення корпоративної соціальної відповідальності;

вміти:

- розробляти та запроваджувати на практиці заходи із забезпечення економічної безпеки;
- забезпечувати підготовку керівних документів, які стосуються організації діяльності системи економічної безпеки підприємства, механізмів забезпечення корпоративної соціальної відповідальності;
- розробляти проекти положень, наказів та інструкцій, що регламентують функціонування системи безпеки, а також діяльність підрозділу економічної безпеки підприємства та його взаємодію з іншими структурними підрозділами;
- визначати зовнішні та внутрішні загрози й ризики у сфері економічної безпеки підприємства;
- проектувати систему підготовки керівного складу та персоналу підприємства щодо проведення ефективних заходів зі зниження рівня небезпек, загроз та ризиків;
- розробляти плани щодо забезпечення економічної безпеки, проведення окремих спеціальних заходів щодо оперативного реагування на загрози, ризики, небезпеки діяльності підприємства;
- забезпечувати збереження та примноження матеріальної та фінансової бази підприємства, раціональне та ефективне використання його ресурсів, надання інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень щодо

доцільності діяльності підприємства з урахуванням виявлених загроз і небезпек, захисту отриманої інформації, яка відноситься до комерційної таємниці підприємства;

–організовувати проведення моніторингу оцінювання стану безпеки, надійності та рівня: економічного стану підприємства, потенційних партнерів підприємства, стратегії діяльності на ринку конкурентів, максимально повного інформаційного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства з метою мінімізації внутрішніх і зовнішніх загроз.

–розробляти документи, що визначають стандарти безпеки, повноваження структурних підрозділів підприємства, види та напрями їх діяльності щодо запобігання загрозам, ризикам, небезпеці та забезпечення економічної безпеки;

–брати участь в апробації заходів із економічної безпеки підприємства шляхом розроблення моделі економічної безпеки підприємства та плануванні окремих спеціальних заходів щодо оперативного реагування на загрози, ризики, небезпеки в діяльності підприємства;

–забезпечувати дотримання норм корпоративної соціальної відповідальності.

Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-5	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-10	Здатність вміти визначити фінансові загрози на всіх суспільних рівнях.
	СК-11	Здатність вибирати засоби захисту від фінансової небезпеки.
	СК-12	Здатність передбачати розвиток чинників – носіїв фінансової небезпеки.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Формування системи економічної безпеки.

Економічна безпека як функція та її значення для установи, організації, підприємства. Трактуювання економічної безпеки установи, організації, підприємства: поняття економічної безпеки в наукових публікаціях та діловій літературі, підходи до визначення сутності. Групування небезпек і загроз економічній безпеці установи, організації, підприємства за кваліфікуючими ознаками.

Рівні забезпечення економічної безпеки підприємства, установи, організації, закономірності управління самоорганізаційною системою безпеки підприємства, установи, організації. Пріоритети в застосуванні заходів, які повинні вживати

підрозділи служби безпеки підприємства для виконання покладених на них завдань. Організація взаємодії складових компонентів системи економічної безпеки установи, організації, підприємства.

Алгоритм управління. Формування системи управління економічною безпекою підприємства, установи, організації на засадах теоретичних підходів до управління. Положення та особливості системного, програмно-цільового, інституційного, підходів.

Механізм взаємодії функціональних складових комплексної системи безпеки при проведенні заходів з протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам та ризикам діяльності підприємства, установи, організації.

Тема 2. Теоретичні основи управління системою економічної безпеки.

Поняття системи економічної безпеки підприємства, установи, організації. Мета та модель системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Суб'єкти забезпечення економічної безпеки (зовнішні і внутрішні). Модель комплексного використання власних ресурсів підприємства в системі економічної безпеки підприємства, установи, організації.

Концепція економічної безпеки підприємства, установи, організації: призначення та зміст. Опис проблемної ситуації в галузі безпеки підприємства, установи, організації, побудова системи економічної безпеки підприємства, установи, організації, розрахунок сил і засобів, необхідних для забезпечення безпеки, розробка заходів щодо реалізації основних положень концепції безпеки підприємства, установи, організації, висновки про необхідність розробки і реалізації концепції економічної безпеки підприємства, установи, організації та ефективності її застосування. Документи, що визначають стандарти безпеки підприємства, установи, організації.

Основні принципи побудови та організації системи забезпечення економічної безпеки підприємства, установи, організації: законності та організації роботи підприємства, установи, організації навколо основних процесів та видів ресурсів підприємства, установи, організації, централізація служби економічної безпеки та спрощення організаційної структури підприємства, установи, організації, інформування та навчання співробітників, залучення їх до процесу реорганізації функцій фінансово-економічної безпеки. Методи та засоби інформаційного моделювання систем економічної безпеки управлінських процесів та систем. Проведення консультацій, інструктажів персоналу установи, організації, підприємства з питань безпеки та розробка рекомендацій керівництву установи, організації, підприємства та їх структурним підрозділам із протидії загрозам і ризикам. Умови співробітництва різних систем безпеки організацій та установ з правоохоронними органами. Плани організації взаємодії установи, організації, підприємства з зовнішніми організаціями: з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, силовими структурами, державними і недержавними підприємствами, установами та організаціями, громадськими об'єднаннями та громадянами для проведення спільних заходів із забезпечення безпеки діяльності установи, організації, підприємства.

Тема 3. Організація управління системою економічної безпеки.

Функції і процес управління системою економічної безпеки підприємств, установ, організацій. Принципи організації внутрішньої та зовнішньої взаємодії при вирішенні завдань забезпечення економічної безпеки підприємства, установи, організації. Моделі організаційних структур з управління економічною безпекою установи, організації, підприємства, кількісний і якісний склад, рівень технічної оснащеності, розміри фінансування та місце штатного підрозділу економічної безпеки в структурі підприємства. Основні завдання та склад Ради з безпеки підприємства, як вищого колегіального органу.

Види штатних підрозділів безпеки суб'єктів господарської діяльності: департамент економічної безпеки, управління економічної безпеки, служба економічної безпеки, відділ економічного безпеки, відділення економічної безпеки, сектор економічної безпеки, фізична особа, яка відповідає на підприємстві, в установі, в організації за безпеку, і не має в підпорядкуванні структурного підрозділу безпеки. Положення про підрозділ економічної безпеки установи, організації, підприємства. Організаційно-штатна структура підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства. Побудова структури підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства. Вимоги до освіти, досвіду роботи та особистих якостей персоналу підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства. Визначення завдань та функцій підрозділу економічної безпеки організації, установи, підприємства. Нормативно-методичні механізми формування інструкцій, що регламентують усі види діяльності підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства та їх персоналу при виконанні службових обов'язків. Побудова структури служби економічної безпеки установи, організації, підприємства. Нормативно-методичні механізми формування положення про підрозділ економічної безпеки установи, організації, підприємства. Робочі та дорадчі органи з питань забезпечення економічної безпеки установи, організації, підприємства. Утворення тимчасових структур щодо протидії загрозам та ризикам окремим видам діяльності установи, організації, підприємства.

Механізм управління системою економічної безпеки підприємств, установ, організацій. Визначення функціональних складових механізму управління системою економічної безпеки установи, організації, підприємства. Ідентифікація та документування робіт, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки установи, організації, підприємства. Кошторис діяльності підрозділу економічної безпеки Розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами при проведенні заходів із протидії ризикам і загрозам діяльності установи, організації, підприємства.

Повноваження структурних підрозділів підприємства, установи, організації, види та напрями їх діяльності щодо запобігання загрозам, ризикам, небезпеці та забезпечення економічної безпеки. Штатний розпис установи, організації, підприємства. Порядок формування штатного розпису підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства. Розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами в системі забезпечення економічної безпеки установи, організації, підприємства Розподіл повноважень і

відповідальності між структурними підрозділами при проведенні заходів із протидії ризикам і загрозам діяльності установи, організації, підприємства. Зміст робіт із забезпечення економічної безпеки Розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами при проведенні заходів із протидії ризикам і загрозам діяльності установи, організації, підприємства. Посадові обов'язки (інструкції працівників підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства). Принципи, форми та методи діяльності служби економічної безпеки підприємства, установи, організації. Механізми введення в дію рішень керівництва установи, організації, підприємства щодо протидії загрозам та ризикам. Посадові інструкції персоналу підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства. Підходи до побудови системи безпеки корпорації: «легкі служби» безпеки і «важка» комерційна служба безпеки корпорації.

Управлінські відносини в системі економічної безпеки установи, організації, підприємства. Методи управління системою безпеки установи, організації, підприємства. Розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами установи, організації, підприємства в системі забезпечення їх економічної безпеки. Інструктажі посадових осіб та персоналу підприємства з питань забезпечення безпеки окремих напрямів діяльності установи, організації, підприємства. Основні сфери та напрями діяльності служб з економічної безпеки, завдання та функції: адміністративно-розпорядчі, господарсько-розпорядчі, планово-виробнича, організаційно-технічна, науково-методична, інформаційно-аналітична, навчально-організаційна, обліково-контрольна, соціально-кадрова, організаційно-управлінська.

Тема 4. Управління ризиками в системі економічної безпеки.

Ризик як об'єктивна економічна категорія. Поняття класифікація, її наукове та практичне значення. Підходи до класифікації ризиків. Ознаки класифікації: причина виникнення, рід небезпеки, характер діяльності, з яким пов'язані відповідні ризики, об'єкти, на які спрямовані ризики. Класифікація ризиків за наслідком їх діяльності. Загальна характеристика основних груп фінансових ризиків.

Методи управління економічними ризиками. Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами при проведенні заходів із протидії ризикам і загрозам діяльності установи, організації, підприємства. Структура і зміст планів проведення окремих спеціальних заходів із оперативного реагування на ризики та загрози безпеці діяльності установи, організації, підприємства. Методика розробки планів окремих спеціальних заходів. Плани організації взаємодії структурних підрозділів установи, організації, підприємства для проведення скоординованих спільних заходів із протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам і ризикам. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування.

Інформація в системі управління ризиками. Організація та проведення інформаційної й аналітичної роботи зі своєчасного виявлення загроз і ризиків

діяльності установи, організації, підприємства та розробки ефективних заходів для їх зниження.

Характеристика функцій суб'єкта управління в ризик-менеджменті: прогнозування, організація, регулювання, координація, стимулювання, контроль. Основні правила ризик-менеджменту. Методи ризик-менеджменту: уникнення, прийняття, передання, зниження.

Самострахування, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику. Страхування в системі ризик-менеджменту. Основні поняття страхування. Страхові ризики. Критерії страхувальності ризиків. Сутність, зміст і види страхування. Методи страхування. Переваги страхування як методу управління фінансовими ризиками. Основні проблеми страхування.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1 Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер розділу	Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
		Всього	з них:					
			лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 1								
Цивільний захист та безпека життєдіяльності								
	ТЕМА № 1: Формування системи економічної безпеки.	14	2		2		10	
	ТЕМА № 2: Теоретичні основи управління системою економічної безпеки.	36	8		8		20	
	ТЕМА № 3: Організація управління системою економічної безпеки.	34	6		8		20	
	ТЕМА № 4: Управління ризиками в системі економічної безпеки.	36	8		48		20	
								Залік
Всього за рік:		120	24	-	26	-	70	

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 1							
Цивільний захист та безпека життєдіяльності							
ТЕМА № 1: Формування системи економічної безпеки.	12	1		1		10	
ТЕМА № 2: Теоретичні основи управління системою економічної безпеки.	40	2		2		36	

ТЕМА № 3: Організація управління системою економічної безпеки.	28	1		1		26	
ТЕМА № 4: Управління ризиками в системі економічної безпеки.	40	2		2		36	
	120	6					Залік
Всього за рік:	120	24	-	6	-	108	

4.2 Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Тема №1. Основні поняття і складові системи економічної безпеки держави	
1. Напрями державної політики з питань національної безпеки	1, 2, 3, 5, 8, 9, 15, 19, 20.
2. Національні економічні інтереси та загрози економічній безпеці України	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22.
Тема №2. Безпека економіки держави	
1. Напрямки ефективної протидії неформальній економіці	1, 2, 5, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22.
2. Регіональні проблеми економічної безпеки України	6, 7, 8, 9.
Тема №3. Безпека людського розвитку. Інноваційна безпека. Енергетична безпека.	
1. Зміст і засоби зміцнення фінансової безпеки України.	2, 4, 5, 8, 9, 15.
2. Зміст і засоби зміцнення продовольчої безпеки України.	2, 4, 5, 8, 9, 15.
Тема №4. Економічна безпека підприємства	
1. Методи захисту бізнесу	1, 2, 3, 5, 10, 11, 12, 13, 16, 18.
2. Зміцнення економічної безпеки підприємства на основі ефективного управління ризиками	5, 10, 11, 12, 13.
3. Організація захисту комерційної таємниці на підприємстві	1, 2, 3, 5, 10, 11, 12, 13.

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми рефератів

1. Конституція України про забезпечення економічної безпеки.
2. Нормативно-правова основа економічної безпеки.
3. Страхування в системі економічної безпеки.
4. Функціональна структура економічної безпеки.
5. Економічні інтереси регіону.
6. Державне ліцензування і контроль за діяльністю приватних служб безпеки.
7. Досвід взаємодії державних і приватних служб безпеки інших країн у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання.
8. Перспективи розвитку взаємодії державних та приватних служб безпеки в Україні.
9. Роль фонду державного майна в забезпеченні економічної безпеки.
10. Сутність економічної безпеки на національному рівні.
11. Галузевий аспект економічної безпеки.
12. Тенденції розвитку економічної безпеки на регіональному рівні.
13. Вплив екологічних чинників на рівень економічної безпеки регіону.
14. Джерела і характер економічної небезпеки людини.
15. Проблеми співвідношення економічної небезпеки для України і суверенітету в зовнішньому середовищі.
16. Торговельна політика і безпека України на світовому рівні.
17. Небезпека фінансової заборгованості в міжнародних економічних відносинах України.
18. Роль страхових компаній у зниженні зовнішньоекономічних ризиків.
19. Злочини у сфері зовнішньоекономічної діяльності.
20. Стан економічної злочинності в Україні
21. Приватизаційні процеси в Україні як об'єкт злочинних посягань.
22. Чинники, що впливають на стан криміногенної ситуації у нафтогазовому комплексі України.
23. Роль Державного бюджету України у забезпеченні економічної безпеки держави.
24. Сучасний стан державних боргових зобов'язань.
25. Шахрайства з кредитними ресурсами банків.
26. Курсова політика в системі забезпечення економічної безпеки держави.
27. Шахрайства на фондовому ринку.
28. Легалізація доходів, здобутих злочинним шляхом, як чинник зниження рівня економічної безпеки України.
29. Методи боротьби з відмиванням доходів, здобутих злочинним шляхом.
30. Міжнародний досвід боротьби з відмиванням грошей.
31. Джерела та види ризиків підприємства.
32. Економічна розвідка і комерційний шпіднаж.
33. Вплив економічних ризиків на економічну безпеку підприємства.
34. Критерії оцінки економічної безпеки підприємства.

35. Діагностика банкрутства підприємства.
36. Вплив державного регулювання діяльності підприємств на їх економічну безпеку.
37. Система пріоритетних інтересів підприємства як основа механізму забезпечення його економічної безпеки.
38. Значення охорони інформації для економічної безпеки фірми.
39. Охорона державної економічної таємниці.
40. Економічна розвідка та промисловий шпіонаж.

6. Методи навчання

Метою лекційного курсу є формування у студентів системи теоретичних знань та практичних навичок у сфері цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності людини.

Для досягнення зазначеної мети у ході викладення навчальної дисципліни «Цивільний захист та безпека життєдіяльності» передбачається проведення (відповідно до програми) лекційних, та семінарських занять; проведення ділових ігор; написання контрольних, реферативних та курсових робіт; підготовка доповідей. З метою поточного контролю знань планується проведення опитувань на семінарських заняттях та написання контрольних робіт.

Аудиторні заняття проводяться у формі семінарських занять, на яких студенти повинні приймати участь у дискусії навколо попередньо визначених тем, виступати з рефератами або тезами виступів, вміти формулювати і відстоювати свою позицію.

7. Методи контролю

Перелік питань до заліку з дисципліни «Економічна безпека держави»

1. Поняття, зміст і структура національної безпеки.
2. Сучасні проблеми економічної безпеки держави.
3. Місце економічної безпеки в системі національної безпеки України.
4. Основні поняття, суб'єкти і об'єкти економічної безпеки держави.
5. Рівні економічної небезпеки.
6. Методи оцінки економічної безпеки держави.
7. Індикатори і міжнародні стандарти економічної безпеки держави.
8. Система економічної безпеки держави.
9. Класифікація економічної діяльності.
10. Характеристика і значення формальної економічної діяльності для економічної безпеки держави.
11. Характеристика, складові частини і загрози неформальної економічної діяльності.
12. Характеристика і загрози економіки власних потреб.
13. Характеристика і загрози тіньової економіки.
14. Характеристика і загрози кримінальної економіки.
15. Зміст і значення безпеки людського розвитку, як напрямку економічної

безпеки держави.

- 16.Індикатори і міжнародні стандарти безпеки людського розвитку.
- 17.Засоби зміцнення безпеки людського розвитку.
- 18.Зміст і значення інноваційної безпеки, як напрямку економічної безпеки держави.
- 19.Індикатори і міжнародні стандарти інноваційної безпеки.
- 20.Засоби зміцнення інноваційної безпеки.
- 21.Зміст і значення енергетичної безпеки, як напрямку економічної безпеки держави.
- 22.Індикатори і міжнародні стандарти енергетичної безпеки.
- 23.Засоби зміцнення енергетичної безпеки.
- 24.Зміст і значення економічної безпеки підприємства для зміцнення економічної безпеки держави.
- 25.Індикатори економічної безпеки підприємства.
- 26.Аналіз активів, як економічної основи виживання (самозбереження) підприємства.
26. Аналіз фінансових результатів, як економічної основи розвитку підприємства.
27. Фінансова стійкість в аналізі економічної безпеки підприємства.
28. Ліквідність в аналізі економічної безпеки підприємства.
29. Економічне підгрунтя тероризму.
30. Методи протидії ухиленню від сплати податків.
- 31.Актуальність боротьби з корупцією в Україні.
- 32.Енергетична складова економічної безпеки України.
- 33.Зловживання у топлівно-енергетичній сфері України.
- 34.Міжнародний досвід боротьби з корупцією.
- 35.Методи боротьби з економічними злочинами.
- 36.Сучасні концепції розвитку економіки України.
- 37.Протидія легалізації кримінальних капіталів.
- 38.Виявлення діяльності фіктивних фірм.
- 39.Соціальна основа економічної безпеки України.
- 40.Корисливі злочини у банківській діяльності.
- 41.Методи протидії розкраданню кредитів.
- 42.Методи протидії розкраданню грошових коштів вкладників банків.
- 43.Методи протидії економічним злочинам.
- 44.Протидія відмиванню доходів, здобутих злочинним шляхом.
- 45.Проблема відмивання брудних коштів в економічній безпеці держави.
- 46.Практика роботи національних органів фінансової розвідки.
- 47.Проблема економічної безпеки бізнесу.
- 48.Сучасні загрози економічній безпеці бізнесу.
- 49.Методи захисту бізнесу.
- 50.Господарсько-правові засоби попередження економічних злочинів.
- 51.Напрямки протидії транснаціональній економічній злочинності.
- 52.Причини і сучасний стан тіньових економічних процесів.
- 53.Типові моделі тіньової економічної діяльності.

54. Аналітичні методи виявлення та оцінки тіньової господарської діяльності.
55. Ефективні напрямки детенізації економіки.
56. Ефективне господарське управління державною власністю.
57. Інноваційна основа економічної безпеки України.
58. Особливості становлення та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні.
59. Сучасні проблеми розвитку великого та малого бізнесу в Україні.
60. Напрямки ефективної протидії корупції державних службовців.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \right) * 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів (перед} \\ \text{підсумковим контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим контролем} \end{array}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр} : 2$$

У цьому розділі також повинні бути розроблені чіткі критерії оцінювання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю (*робота на семінарських, практичних, лабораторних та інших аудиторних заняттях, самостійна робота, виконання індивідуальних творчих завдань*) та підсумкового контролю. Кафедра визначає вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи. Наприклад:

Робота під час навчальних Занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			

60-64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література

Основна

1. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 368 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/495/1/Монографія%20-%20Актуальні%20проблеми%20забезпечення%20економічної%20безпеки%20в%20Україні.pdf>
2. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. – 384 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3284/1/Mel%27nyk_monografія.pdf
3. Економічна безпека : навч. посібник / В. І. Франчук, Л. В. Герасименко, В. О. Гончарова, З. Б. Живко та ін. ; за ред. В. І. Франчука. Львів : Вид-во ЛьвДУВС, 2010. 244 с.
https://www.academia.edu/38135451/Економічна_безпека_Живко_З_Б_Франчук_В_І
4. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : колективна монографія : у 2 т. Дніпропетровськ : ФОРМ Дробязко С.І., 2014. Т. 2. 349 с.
https://economics.net.ua/files/scientific-base/monogr/bashinska_6.pdf
5. Економічна безпека підприємств : підручник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. К. : Алерта, 2011. 704 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/673/1/економічна%20безпека%20підприємств%20підручник.pdf>
6. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник / З. Б. Живко, О.В. Черевко, Н.В. Зачосова, М. О. Живко, О.Б. Баворовська, В.О. Занора; за ред. З.Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3465/1/НМП_Організація%20та%20управління%20системою%20економічної%20безпеки%20підприємства.pdf

7. Корпоративне управління в системі економічної безпеки : навч. посібник / З. Б. Живко, О. Р. Сватюк, М. І. Копитко ; за заг. ред. З. Б. Живко. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 456 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/671/1/корпоративне%20управління%20в%20системі%20екон%20безп.pdf>
8. Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. Х. : ХНЕУ, 2012. 251 с.
https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/4856/1/20160527IAZ_P203-205.pdf
9. Економічна безпека: навч. посіб. / О.Є.Користін, О.І.Барановський, Л.В.Герасименко та ін.; за ред. О.М.Джужі. - К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2018. - 368 с. <https://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Lektsiya-2-Zagrozi-ekonomichnij-bezpetsi.pdf>
10. Франчук В.І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності: підручник / В.І. Франчук. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 236 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/475>
11. Економічна безпека України: монографія В.Г.Федоренко, І.М.Грищенко, О.Ф.Новікова, О.В.Ольшанська та ін.; за ред. В.Г.Федоренка. – К.: ТОВ «ДКС центр», 2017. – 462 с.
https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9337/2/Ekonomichna_bezpeka_Ukrainy_mono_Titul_Zmist_Vstup.pdf

Додаткова

1. Економічна безпека підприємства: підручник / за ред. А. М. Дідик. Львів: ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтер України», 2019. 624 с.
http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/17593/1/Економічна%20безпека%20підприємства_підручник.pdf
2. **Економічна** безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В.Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 284 с. <https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/5a209ea36441d3c8a61de7c747ac385b.pdf>
3. **Фінансово-економічна** безпека: теоретико-правові аспекти : навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Круглова О. О. та ін.]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. – 195 с.
<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2885/1/ФЕБ%20ПОСІБНИК.pdf>
4. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / О. С. Марченко ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого,
5. Каф. екон. теорії. – Харків : Право, 2022. – 246 с.
<http://ftplec.nlu.edu.ua/Навчально-методичні%20матеріали/Кафедра%20економічної%20теорії/051.%20Економіка.%20Бакалаври/Економічна%20безпека%20підприємства.pdf>
6. **Ярмак О. В. Економічна безпека підприємства:** навчально- методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес- економіка». Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 92 <http://ftplec.nlu.edu.ua/Навчально-методичні%20матеріали/Кафедра%20економічної%20теорії/051.%20Економіка.%20Бакалаври/Економічна%20безпека%20підприємства/051-б.%20%20Економічна%20безпека%20підприємства.%20НМП..pdf>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://mon.gov.ua/ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
2. <http://rada.gov.ua/> – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <https://www.kmu.gov.ua/ua> – Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України
4. <http://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».